

४८४४

श्रीगोकुलचंद्रमाजीना पीठना

सेवक वैष्णवानुं नित्यकर्म.

— (१५) —

गोस्वामि श्रीगोविंदाचार्यात्मज

श्रीदेवकीनंदनाचार्यजी अने श्रीजयदेवाचार्यजीनी

आवानुसार

जमुनादास नगमी खटाउण

छपाव्यु.

— (६१) —

मुंबई:

एज्युकेशन सोसायटी प्रेस.

संवत् १९४७ विजयादशमी.

શ્રીગોકુલેન્દુર્જયતિ.

શ્રીગોકુલચંદ્રમાળના ધરનું સમર્પણ લેનારા વૈષ્ણુ-
 વોને વર્તવાની રીતિ, શ્રદ્ધાસંપન્નની રીતિના
 નિયમો, અને સૂર્યોદયથી આહ્નિકનાં
 સાધારણ આચરણ.

ઉપક્રાંતના (સૂર્યોદય પહેલાં પાંચ ઘડીના) નિયમો.

ઉપર જણાવેલા સમયે (ઉપક્રાંતમાં) અવશ્ય ઉડવું જોઈએ, કારણ કે
 ધર્મશાસ્ત્રમાં તેવી આજ્ઞા છે.

બ્રાહ્મે મુહૂર્તે બુધ્યેન ધર્માર્થો જ્ઞાનુચિન્નયેત્ ।

કાયક્લેશાંશ્ચ તન્મૂલાન્વેદનત્ત્વાર્થમેવ ચ ॥

મનુ. અ. ૮, શ્લોક ૯૨.

અર્થ.—રાત્રિના છેલા પ્રહરમાં ઉઠીને અનુષ્ઠાતને માટે પરસ્પર અનુકૂળ
 એવા ધર્મ તથા અર્થનો વિચાર કરવો. અને તેના અનુકૂળ શરીરપસ્ત્રિશ્ચમ
 તથા વર્ણવિભગ્યો વેદાર્થનો તત્ત્વવિચાર કરવો.

બ્રાહ્મે મુહૂર્તે ચોત્થાય ચિન્તયેદાત્મનો હિતમ્ ।

ધર્માર્થકામાન્ સ્વે કાલે યથાશક્તિ ન દાપયેત્ ॥

યાગ્યવલ્કય. અ. ૧, શ્લોક ૧૧૫.

અર્થ.—રાત્રિના છેલા પ્રહરમાં ઉઠીને પોતાના આત્માના કલ્યાણમાટે
 વર્ણક્રમથી વેદાર્થ વિષયોનું મનન કરવું. કેમકે પ્રભાતમાં મન શાંત હોવાથી
 તત્ત્વનો નિશ્ચય સારી રીતે થઈ શકે છે. તત્ત્વનિશ્ચય કર્યા પછી ઉચિત
 કાળમાં ધર્મ, અર્થ ને કામની યથાશક્તિ સેવા કરવી.

ત્યાર પછી સંપ્રદાય રીતથી ગળામાં રહેલી તુલસીકાષ્ઠમાલાનો અને જોના કંઠમાં જનોઈ હોય તેમણે અને વસ્તુનો સ્પર્શ કરીને દર્શન કરવાં. તેમ કરવાથી દિવસનાં સર્વ કર્મ સફળ થાયછે. ત્યાર પછી શ્રીહાકુરજીનાં તથા પોતાના ગુરૂદેવનાં ધ્યાન કરવું. પછી શ્રીહાકુરજી તથા શ્રીગુરૂદેવ સમીપમાં ખીરાજતા હોય તે તેનાં માક્ષાત્ દર્શન કરવાં ત્યાર પછી શ્રીહાકુરજી તથા શ્રીગુરૂદેવનાં યથાશક્તિ નામસ્મરણ કરવાં. આ પ્રમાણે સર્વ ક્રિયા થઈ ગયા પછી વિધિપૂર્વક ગોમ્ (ઝોરે જંગલ) જવું.

નિમ્કૃત્યોચ્ચેત્કાષ્ઠલોપ્તપક્ષતૃણાદિના ।

નિયમ્ય પ્રયતો વાચં સંવીતાઙ્ગોઽવગુણિતઃ ॥

મનુ. અ. ૮, શ્લોક ૮૯.

અર્થ:—પૂરે પૂરે પશ્ચીમી અંગ ઢાંકીને અને માથું પણ પશ્ચીમી ઢાંકીને કાષ્ઠ, મૃતિકા, પત્ર અથવા તેા તૃણ વિગેરેથી પૃથ્વીને આચ્છાદિત કરી મુંગા મુંગા મળમળનો ત્યાગ કરવો—ઝોરે જવું. જનારાએ રાત્રીમાં દક્ષિણ તરફ મુખ કરીને એમવું, દિવસે ઉત્તર તરફ મુખ કરીને એમવું. અને સાયં-કાળે પણ તેમજ એમવું. તથા અગ્નિ વિપ્ર, સૂર્ય ને પવન આદિના સાથે મુખ કરીને એમવું નહીં. ત્યાર પછી હાથ પગ લોતી વખતે ત્રણ વખત માટી-ગાવીને હાથ તથા તેમજ ત્રણ વખત પગને લોહને શુદ્ધ કરવા. ત્યાર બાદ દાંતાણુ કરવું તે શાસ્ત્રોક્ત વિધિથી કરવું.

શરીરચિન્તાં નિર્વર્ત્ય કૃતશૌચવિધિર્દિજઃ ।

પ્રાતઃસંધ્યામુપાસીત દન્તધાવનપર્વકમ્ ॥

કાર્યાકાર્ય વિષયમાં શરીરની ચિન્તા—શરીર સંબંધિ વિચાર કર્યો પછી દિનવર્ણો—પ્રાત્નણ, સ્નાત્રિય અને વૈશ્યાએ શાસ્ત્રોક્ત વિધિપ્રમાણે દિશા જંગલ જઈ આવીને દાંતાણુ કરવું. અને પછી શુદ્ધ થઈ પ્રાતઃસંધ્યાદિક કર્મો કરવાં.—તે સર્વ અધિકાર પ્રમાણે કરવાં.

દંતધાવનનો વિધિ.

કण્ટકક્ષીરવૃક્ષોત્થં દ્વાદશાઙ્ગુલસંમિતમ્ ।

કનિષ્ઠિકાપ્રવત્સ્થૂલં પર્વાર્ધકૃતકૂર્ચકમ્ ।

દંતધાવનમુહિટં જિઘ્રોહ્લેલ્લાનિકા તથા ॥

કાંઠાવાળાં, અને જોમાંથી છીર નિકળતું હોય તેવા પીપળા, ઉંમરા વિગેરે ઝોડો વર્ણને લીંબડા વગેરે ઝોડાનું બાર આંગળ લાંબું અને કનિષ્ઠિકા— ટચલી આંગળી જેવું બહુ દાંતણુ લેવું અને એક આંગળનો કુચો કરવો. આનું નામ દાંતણુ કહેવાય છે. અને આ દાંતણુથી દાંત સાફ કરવા અને તેની ચીરથી ઝોળ ઉતારવી. દાંતણુ કરનારાઓમાં જેને ઉપવીત આદિ મંત્રકાર થયો હોય તેને દાંતણુ ગ્રહણ કરતી વખતે બહુવાનો મંત્ર:—

આયુર્બલં યશો વર્ચઃ પ્રજાપશુવસૂનિ ચ ।

બ્રહ્મ પ્રજાં ચ મેઘાં ચ ત્વં નો દેહિ વનસ્પતે ॥

દંતધાવન થઈ રહ્યા પછી વિધિ પ્રમાણે નાહાવું. સ્નાન કરનારાએ બે વચ્ચે ધારણ કરીને સરીરનો મળ દૂર કરવા માટે ત્રણ વાર સ્નાન કરીને પછી વિધિપૂર્વક સ્નાન કરવું તે એવી રીતે કે નાહાનારાએ પશ્ચિમ રીતે આંધવી. ત્યારપછી આચમન લઈ પ્રાણાયામ કરવો. અનંતર—

મમોપાત્તદુરિતક્ષયદ્વારા શ્રીકૃષ્ણપ્રીત્યર્થે સકલકર્મયોગ્યતાસિદ્ધયે

પ્રાતઃસ્નાનમર્હં કરિણ્યે—

આ પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો અને પછી

પુષ્કરાશ્વાનિ તીર્થાનિ ગङ્ગાશ્વાઃ સરિતસ્તથા ।

આગચ્છન્તુ પવિત્રાણિ સ્નાનકાલે સદા મમ ॥

આ મંત્ર બહુવો. જે વેદનો અધિકાર હોય તો.—**દર્પં મે ગન્તે યમુને સરસ્વતિ**—હત્યાદિ મંત્ર બહુને ત્રણ વાર સ્નાન કરવું. ત્યાર પછી પવિત્ર વચ્ચી સરીરને પછી નાંખી બે પવિત્ર વચ્ચે ધારણ

કરવાં અને એક શુદ્ધ આસન ઉપર એમાં હરિમ્મરણપૂર્વક શિખા-
અથવા કરી વિધિપૂર્વક તિલક કરવું. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્યોએ આર
તિલકો કરવાં. તે નીચે પ્રમાણે:—

૧. જ્ઞાતમાં શ્રી ચરણાકાર તિલક કરવું અથવા તેા મંદિરાકાર કરવું.
ત્યાર પછી. ૨. ઉદર ઉપર દીવાની કળિકાકાર કરવું. ૩. હૃદયમાં કમળાકાર
કરવું. ૪. કંઠકૃપમાં દીવાના આકારનું કરવું. ૫. જમણા પડખા ઉપર
દીવાના આકારનું કરવું. ૬. જમણા બાહુ ઉપર વાંસના પત્ર સમાન
કરવું. ૭. બન્ને ખભા ઉપર દીવાના આકારનું કરવું. ૮. ડાબા પડખા ઉપર
દીવાના આકારનું કરવું. ૯. ડાબા હાથ ઉપર વાંસના પત્રાકાર કરવું.
૧૦. બન્ને કાનના મૂળમાં દીપાકૃતિ કરવું. ૧૧. પીઠ ઉપર દીપાકાર કરવું.
અને ૧૨. બુંદના બાગ ઉપર પાણુ દીવાના આકારનું તિલક કરવું.
આ પ્રમાણે આર તિલક બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્યોએ કરવાં અને શુદ્રોએ એક
ઉર્ધ્વે પુંડ્ર તિલક કરવું. અથવા તેા આર કરવાં. આ તિલકો કર્યા અગાઉ
શ્રીચરણામૃત લઈને પ્રસાદી રેણી અથવા કેશર, ગોપીચંદન ઇત્યાદિ-
થી તિલક કરવાં. તિલક કર્યા પછી છ મુદ્રા (છાપા) ઉપદેશસુધા ગ્રંથમાં
(પાને ૯૦ થી ૯૮ સુધી.) કહ્યા પ્રમાણે કરવાં. ત્યાર પછી બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિ-
ય ને વૈશ્ય એ લોકોએ પોતપોતાની સામ્યાનુસાર વૈદિક સંધ્યા, ઐપાસન-
હોમ, બ્રહ્મયજ્ઞ, પિતા ન હોય તો પિતૃતર્પણાદિક નિત્યકર્મ શ્રી હાકુરજી-
ની સેવામાંથી જે સમય બંધ તે સમયમાં અવશ્ય કરવાં. કેમકે નિત્ય
કર્મ ન કરવાથી પાતક લાગેછે. જેઓને જનોઈ વિગેરેનો સંસ્કાર થયો
ન હોય તેવા મનુષ્યોએ પોતાના ગુરુઓની પાસે જનોઈનો સંસ્કાર કરા-
વવા માટે અવશ્ય પ્રયત્ન કરવો ઉચિત છે. અને જે ક્ષત્રિય વૈશ્યોને
પોતાની સામ્યા તથા શ્વત્ર જાણવામાં ન હોય તેઓએ શ્રી કનૈયાલાલ
સાસ્ત્રી કૃત પટ્કર્મ પદ્ધતિમાંથી પટ્કર્મ કરવાં. ઉક્ત પદ્ધતિ શ્રી ગોકુલ-
ચંદ્રમાજીના ધરમાંથી મળશે. અને બાળકોએ પોતાના માતાપિતાની
આજ્ઞાનુસાર સ્નાન, નામસ્મરણ, સ્તોત્રપાઠ, વિગેરે કરવો. જે બ્રહ્મચારી
હોય તેમણે અસત્ય સ્ત્રીસંગાદિકથી બહુજી ડરતાં રહેવું. માતાપિતાની
આજ્ઞામાં રહેવું, શ્રી હાકુરજી તથા ગુરુદેવની સેવા કરવી, વેદાધ્યયન તથા

ઉપાસનહોમમાં તત્પર રહેવું. તથા જે ગૃહસ્થ હોય તેમણે સંપ્રદાયની રીતિ પ્રમાણે ધણીજ સારી રીતિ મંગળાથી માંડીને રાયન પર્યંત શ્રી હાકુરજીની અવશ્ય સેવા કરવી. અને તેની વચ્ચેમાં ઉપર જાણવેલાં નિત્ય કર્મ અવશ્ય કરવાં. એકપત્નીવ્રત ધારણ કરવું. પંચ મહાયમ અવશ્ય કરવા, તે પંચ મહાયમનાં નામ—

બ્રહ્મયજ્ઞ, દેવયજ્ઞ, મૃતયજ્ઞ, પિતૃયજ્ઞ, મનુષ્યયજ્ઞ.

સ્ત્રીઓનાં કર્તવ્યકર્મ.

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીએ પ્રાતઃકાળમાં પતિની અગાઉ ઉઠીને પ્રથમ માથા-પાનાં દર્શન કરી પતિનાં દર્શન કરવાં. અને પછી શ્રી હાકુરજી તથા શ્રી ગુરૂદેવનાં નામનું રમરણ કરવું. ત્યાર પછી પૂર્વોક્ત પ્રકારથી શૌઆદિક સ્નાનાંત સર્વ ક્રિયા કરી લલાટમાં ડુંકુમનો આલો કરીને પોતાના પતિની આમાનુસાર પતિની સહાયભૂત થઈ સેવાદિક કર્મ કરવાં. સ્ત્રીએ પતિનીના ખીજ કોઠપણ પરપુરૂષ સાથે કામબુદ્ધિ ન કરતાં તે એાને પિતા અને પુત્રસમાન જાણવા. અને પિતૃભાવથી ગુરૂદેવની સેવામાં તત્પર રહેવું. અને વિધવા સ્ત્રીએ માતા, પિતા, પુત્ર, સસરા, અને ગુરૂદેવ આદિની આમામાં રહીને વર્તવું અને શ્રદ્ધાચર્ય વ્રત પાળવું. અને શ્રી હાકુરજી તથા શ્રી ગુરૂદેવની સેવામાં તત્પર રહેવું. અને અલંકારોદ્ધારણ કરવાં નહીં.

સર્વ સાધારણ સેવાપ્રકાર.

સ્નાન, તિલકની પછી સંધ્યાવંદનાદિક નિત્ય કર્મોની પેહેલાં પોતાની પાસે શ્રી હાકુરજીનું રવરૂપ, ચિત્ર અથવા તો પોતાના ગુરૂદેવના રેશમી વસ્ત્રોની ઉપર ચરણ વિગેરે સેવા ખીરાજતી હોય તો તેનાં ચરણ રપર્શ કરવાં. પછી નિરંતર જે પ્રમાણે ભોગ ધરવાની રીત હોય તે પ્રમાણે ભોગ ધરવો. તથા ઝારી ભરવી, અને પછી જેવો જેવો સમય મળતો જાય તે પ્રમાણે વર્ણાશ્રમ પ્રમાણે સંધ્યાદિક નિત્ય કર્મ કરવાં તથા સાંપ્રદાયક ગ્રંથોનો પાઠ કરવો. અને જપ વિગેરે કરવો. અને મંગળાથી માંડીને રાજભોમ સુધી સર્વે દર્શન કરવાં.

અત્તસંબંધ.

જે મનુષ્યો જે પીઠ (ગાદી)ના સેવક હોય તેમણે તે ગાદીના ચુરદેવની પાસેથી પોતાના મનુષ્યોને 'અત્તસંબંધ' લેવગવવું. તે 'અત્તસંબંધ'ની રીત નીચે પ્રમાણે જાણવી. જેને 'અત્તસંબંધ' લેવાની ઇચ્છા હોય તેમણે 'અત્તસંબંધ' લેવાની અગાઉ પેઢેલાં એ દિવસ શ્રીઆચાર્યજી મહારાજની પ્રાર્થનાપૂર્વક આજ્ઞા માંગવી. તદનંતર ખીજે દિવસે એટલે 'અત્તસંબંધ'ને આગળે દિવસે ઉપવાસ વા કળાહાર કરવો અને 'અત્તસંબંધ'વ્રતથી શુદ્ધતામાં રહેવું. પછી તેને ખીજે દહાડે પ્રભાતમાં નાહીને નવાં શુદ્ધ કરેલાં વસ્ત્રો સાથે લઈને જ્યાં શ્રી આચાર્યજી ખીરાજતા હોય ત્યાં જવું. અને સ્નાન કરવાનું પંચિયું પેઢેથી જળધરામાં જઈ સ્નાન કરવું. અને પછી સાથે આણેલાં શુદ્ધ વસ્ત્ર પેઢેરી હાથની મુઠીયો વાળીને એસવું. અને કોઈના પણ સ્પર્શ કરવો નહીં.

ત્યારપછી શ્રી ચુરદેવની આજ્ઞાનુસાર 'અત્તસંબંધ' લઈને સાટાંગ પ્રણામ કરવા અને શ્રી હાકુરજીને ભેટના રૂ.૧—૪—૦ આના અને સેવકીના એ આના ભેટ આપી યથાશક્તિ શ્રી આચાર્યજીને ભેટ ધરવી અને તેની આજ્ઞા લઈ પેર જવું.

૬ 'અત્તસંબંધ' લેનારા મનુષ્યે નીચે દર્શાવેલા નિયમો પ્રમાણે વર્તવું. તેમાં પ્રથમ ભોજનાદિક નિયમ.—પ્રાત્નણુ, ક્ષત્રિય ને વૈશ્યજાતિના વૈષ્ણવોએ અપરસમાં રાહીને ભોજન કરવું. અને વગર પ્રસાદી વસ્તુ ભોજનમાં લેવી નહીં. પરંતુ પ્રસાદી કરેલી વસ્તુ અપમાં લેવી. આવી વેદની આજ્ઞા છે. કહ્યું છે કે

सर्वे देवाः सर्वे पितरः सर्वे मनुष्याः विष्णुना शितमश्नन्ति, विष्णुना घ्रातं जिघ्रन्ति, विष्णुना पीतं पिबन्ति, विष्णुना रसितं रसयन्ति, तस्माद्विद्वांसो विष्णूपहतं भक्षयेयुः ॥

માટે પ્રસાદી વસ્તુનેજ જમવાના ઉપયોગમાં લેવી. તે પ્રસાદી અનેક પદાર્થો ધર્મશુદ્ધિ છે તેના પ્રકાર નીચે પ્રમાણે જાણવાં. ૧ શ્રી હાકુરજીને

સાક્ષાત્ ભોગ ધરેલી, ૨ એક ભોગ ધરેલી વસ્તુસાથે મેળવેલી, ૩ ખીજી અણુ પ્રસાદી વસ્તુપણુ પ્રસાદી થાય. ૪ શ્રી ચરણામૃત મેળવવાથી પ્રસાદી થાય. ૫ શ્રી દૃષ્ટિદ્વારા પ્રસાદી થાય. તથા સ્પર્શથી પણ પ્રસાદી થાયછે. હવે કોઈ વાર માતિભોજનનો પ્રસંગ આવે ત્યારે સાકર વિગેરે વસ્તુને શ્રી ઠાકુરજીને ભોગ ધરી પ્રસાદી કરીને તેને સામગ્રીમાં મેળવી દેવી કે જ્યોતી સર્વ સામગ્રી પ્રસાદી થઈ જાયછે. આજ પ્રમાણે પોતાના ધરમાં જે કંઈ વસ્તુ આણી હોય તે વસ્તુમાંથી થોડીક વસ્તુ શ્રદ્ધાપૂર્વક જ્યાં પોતાના ગુરૂ ખીનાજતા હોય ત્યાં અથવા તો શ્રી ઠાકુરજીના મંદીરમાં મા-કરવાથી પોતાને ત્યાં ખચેરી સર્વ વસ્તુ સાર્યક થઈ જાયછે.

આ પ્રકાર સવિસ્તર કહેવાનું પ્રયોજન એ છે કે કોઈ સમય અડચણને લીધે સાક્ષાત્ ભોગ ધરાવીને મુખ્ય પ્રસાદી લઈ શકાય નહીં તેમ હોય તો આપ્રમાણે પ્રસાદી કરીને તે વસ્તુ ઉપયોગમાં લેવી. પરંતુ અણુ-પ્રસાદી કોઈપણ વસ્તુ વાપરવી નહીં. તથા દિવસમાં બે વાર ભોજન કરવું નહીં. કેમકે તેમ કરવાથી દોષ લાગેછે. તદનંતર શ્રી ઠાકુરજીની સેવામાં અડચણ પડે નહીં એવો કોઈપણ જાતનો વ્યાપાર આદિક કરે તો દોષ લાગે નહીં. પરંતુ પોતાના સંસાર અને શરીરને જે ઉદ્દેશીને સર્વ વ્યવહાર કરવામાં આવેછે તે જાણુ છે. અને મુખ્ય શ્રીઠાકુરજીની સેવા ગણાય છે.

સાચકાળના નિયમો.

પોતાને ઘેર સેવા ખીરાજતી હોય તો, ઉત્થાપનથી લઈને શયન સુધી વિધિપૂર્વક સેવા કરવી. અને જે રોડેરમાં પુષ્ટિમાર્ગનું મંદિર હોય ત્યાં ઉત્થા-પનથી માંડીને શયન આર્તિ સુધીનાં સર્વ દર્શન વૈભવોએ કરવાં, અને જ્યાં શ્રીગણેશમી મહારાજ ખીરાજતા હોય, ત્યાં પણ દર્શન કરવા અવશ્ય જવું. અથવા તો જ્યાં આગળ પુષ્ટિ માર્ગીય મંડળી ધર્મોપદેશ શ્રવણ કરવાને માટે અને તેનો નિર્ણય કરવા માટે એકઠી મળતી હોય ત્યાં આલસ્ય ત્યાગ કરીને અવશ્ય જવું. અને સ્ત્રીમંડળમાં સ્ત્રીઓએ અને પુરૂષમંડળમાં પુરૂષે વિભાગ પ્રમાણે બેસીને ભક્તિપૂર્વક સાંપ્રદાયિક ધર્મોપદેશ તથા ભગવત ગુણાનુવાદ શ્રવણ કરવા. તથા સમય મળે તો પુષ્ટિમાર્ગના શિક્ષા પત્ર

વિગેરે અને ઉપયુક્ત ગ્રંથ ગુરુમુખ વાંચવા. અનંતર સ્વર્થ અસ્તને વખતે
સ્નાન કરી વર્ણાશ્રમવિધિથી પોત પોતાની શાખા પ્રમાણે સંધ્યાવંદન કરવું.
અને તે પછી હ/ઞમંત્રનો યથારાક્ત જપ કરવો. કોઈનો પણ સ્પર્શ ન થયો
હોય તો સ્નાનની આવશ્યકતા નથી નહીંતર સ્નાન કરવું. ત્યાર પછી ઔપા-
સન હોયતો હોમ આદિ નિત્ય ક્રિયા કરવી. ત્યાર પછી યથાવકાશ પ્રસાદ
લેવો અને પછી શ્રી ગુરુદેવના નામનું સ્મરણ કરવું. અને નીચે લખ્યા પ્રમાણે
આપરવરૂપોના નામનું સ્મરણ કરવું. **શ્રીનાથજી, શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રી-
ગુસર્ણીજી** હ/ત્યાદિક નામ ગ્રહણ કરવાં. ત્યાર પછી યથારાક્ત અષ્ટાક્ષર
મહામંત્રનો અવશ્ય જપ કરવો. આ પ્રમાણે નિત્યકર્મ કરવાં.

શુદ્ધિ પ્રકાર.

અપવિત્ર ક્રિયા પછી સારીર શુદ્ધિની રીત. રોચ ગયા પછી ઉપર કહેલા
પ્રકારથી શુદ્ધ થઈને આઠ કોગળા કરવાથી પુરૂષ કર્મનો અધિકારી થઈ
શકે છે. લઘુશંકા કર્યા પછી ચાર કોગળા કરવાથી શુદ્ધ થવાય છે. ભોજન
કરનારો પણ જરૂર પછી બાર કોગળા કરીને શુદ્ધ છે. અને સ્ત્રીસંગ કર્યા
પછી હાથ પગ ધોઈને સોળ કોગળા કરવાથી શુદ્ધ થવાય છે. આ સાધા-
રણ પ્રકાર જાણવો.

વ્રત કરવાનો વિચાર.

ચાર જયંતી અને ચાવીસ એકાદશી અવશ્ય કરવી જોઈએ. તેમાં
ઉભય પક્ષની એકાદશીને દહોડે સામર્થ્ય હોય તો નિરાહાર ઉપવાસ
કરવો. નહીંતર ફળાહાર કરવો. અને જયંતીના વ્રતમાં શ્રી હાકુરજીના
પ્રાગટ્ય થયા પછી અનસકડી પ્રસાદ લેવો. પણ ઉપવાસ નહીં કરવો
પણ એકાદશીમાં જયંતીનું વ્રત આવે તો એકાદશીની રીતિ પ્રમાણે ઉપવાસ
કરવો. અને જયંતી જુદી આવે ત્યારે જયંતીની વિધિ પ્રમાણે પ્રસાદ લેવો.

૧. જન્માષ્ટમી શ્રાવણવદિ ૮.
૨. વામન દ્વાદશી ભાદ્રપદશુક્લ ૧૨.
૩. નૃસિંહચતુર્દશી વૈશાખ સુદિ ૧૪.
૪. રામનવમી ચૈત્ર સુદિ ૬.

આ પ્રમાણે ઉપર બતાવેલાં વ્રતો શ્રીગોકુલચંદ્રમાજીની ગાદીના સેવક લોકોએ અવશ્ય કરવા ઉચિત છે. અને પોતાના શ્રી આચાર્યજીના જન્મ તિથિનો મહોત્સવ પણ કરવો ઉચિત છે. શ્રીદેવજીનંદનાચાર્યજી મહારાજનો જન્મદિવસ સંવત્ ૧૯૧૫ ને ચૈત્ર સુદિ ૩ તૃતીયાનો છે.

કંઠી વિષય વિશેષ નિયમ.

સમસ્ત વૈષ્ણવોએ તુલસીકાજીની કંઠી ધારણ કરવી. પણ ખીજા કાજીની કંઠી ધારણ કરવી નહીં, કારણ કે અન્ય કાજીની શાસ્ત્રમાં એટલે સુધી નિંદા કરીછે કે 'કાષ્ઠમાલાધરં વૃદ્ધા સર્ચ્ચલં સ્નાનમર્હતિ, જે ના કંઠમાં કાજીની માલા હોય તેના દર્શનથી વસ્ત્રસહિત સ્નાન કરવું ઉચિત છે. માટે સર્વ વૈષ્ણવોએ અવશ્ય તુલસીકાજીમાલા ગ્રહણ કરવી. પોતાને ત્યાં તુલસીકાજીમાલા મળી શકે નહીં તો ક્યાંઈથી પણ મંગાવીને તેને પ્રસાદી કરાવવી અને તે ધારણ કરવી. હાલમાં ઘણેઠેકાણે અન્ય કાજીમાલા ધારણ કરવામાં આવેછે, તે શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ છે. આ વિષયમાં જો કોઈને પ્રશ્ન કરવું હોય તો બલે કરે તેનું સમાધાન આપવામાં આવશે. અમારે ત્યાંનો કોઈ પણ ભેટિયા કેવળ કાજીની કંઠી ક્યાંઈ પણ આપે તો તેને ઠપકો આપીને તેનું નામ લખી અમારા પર મોકલી દેવું કે જેથી તેને દંડ કરવામાં આવશે. આ શિવાય જેને તુલસીકાજીની માલા મળી શકતી ન હોય તે અમને લખી જણાવશે તો તેને મળી શકશે. જગતે શ્વતકાદિ આવે ત્યારે તેમાંથી નિવૃત્ત થયા પછી ખીજી કંઠી ધારણ કરવી એનો મુખ્ય પક્ષ છે. પરંતુ જો ખીજી કંઠી મળી શકે નહિ તો તે કંઠીમાંથી દોરે કાઢી નાખી અરિઠા વિગેરેથી પારાની ચીકણાઈ દૂર કરીને ખીજી શુદ્ધ દોરામાં પરીવવાથી તે કામમાં આવશે. પરંતુ તુલસીકાજીમાલા વગર એક ક્ષણ માત્ર પણ રહેવું નહીં. એ વિષયમાં અનેક ગ્રંથનાં વચનો પ્રમાણભૂત છે. હવે તે કંઠી પ્રસાદી કરાવવાનો મંત્ર.

નિવેશ્ય કેશાવે માર્ગાં તુલસીકાષ્ટસંભવામ્ ।

વહન્તિ યે નરા મક્ત્યા તેષાં વૈ નાસ્તિ પાતકમ્ ॥

આ મંત્રથી પ્રસાદી કરાવવી.

તુલસીકાષ્ઠમાલાને ધારણ કરવાનો મંત્ર.

તુલસીકાષ્ઠસમ્પૂર્ણે માલે કૃષ્ણજનપ્રિયે ।

વિભર્મિ ત્વામહં કળ્પે કુર માં કૃષ્ણવલ્લભમ્ ॥

આ મંત્ર ભણીને તુલસીકાષ્ઠમાલા ધારણ કરવી .

ગુરુશિષ્યસંવાદ.

શિષ્ય પૂછેછે—જય કૃપાનાથ ! મનુષ્યનું કર્તવ્ય શું ?

ગુરુ—વર્ણાશ્રમ ધર્મપૂર્વક શ્રીકૃષ્ણભક્તિ.

શિષ્ય—ભક્તિ કેમ કરવી ?

ગુરુ—પોતપોતાના સંપ્રદાયાનુસાર કરવી.

શિષ્ય—વૈષ્ણવ સંપ્રદાય કેટલા છે ?

ગુરુ—હાજ કલિકાજમાં ચાર વૈષ્ણવ સંપ્રદાય પ્રસિદ્ધ છે.

શિષ્ય—આપને શ્રમ નહીં થતો હોય તો નામ કહેશો ?

ગુરુ—એમાં શ્રમ રાનો છે ? શિષ્યોને ઉપદેશ આપવો એ તો અમારું મુખ્ય કામ છે. વૈષ્ણવ સંપ્રદાય ચાર છે. તેના નામઃ—૧ રામાનુજ અથવા શ્રી સંપ્રદાય. ૨ માદવ. ૩ વિષ્ણુસ્વામિ સંપ્રદાય અને ૪ નિમ્બાર્ક સંપ્રદાય.

શિષ્ય—જય જય !! આપણા સંપ્રદાય તો ચાર સંપ્રદાયમાં નહીં આવ્યો ?

ગુરુ—કેમ નહીં આવ્યો ?

શિષ્ય—આપણા સંપ્રદાય કયો ?

ગુરુ—જે વિષ્ણુસ્વામી સંપ્રદાય ગણાવ્યો તે આપણા અનાદિસિદ્ધ સંપ્રદાય છે. શ્રી વલ્લભાચાર્ય મહાપ્રભુજીએ તેજ અંગીકાર કર્યો છે. માટે શ્રીવલ્લભસંપ્રદાય પણ કહેવાય છે.

શિષ્ય—જય જય !! પુષ્ટિમાર્ગ તે આપણો છે એમ અમે સાંભળ્યું છે.

ગુરુ—તે અહં છે. પુષ્ટિમાર્ગ પણ તેજ છે. જેમ એક વસ્તુનાં બે ત્રણ નામ હોય છે. અથવા તો જેમ એક માણસના ગુણ પ્રમાણે નામ જુદાં જુદાં થાયછે તેમજ આપણા સંપ્રદાયના નામ જુદાં જુદાં છે તેથી ભ્રમ કરવો નહીં.

શિષ્ય—આપણા સંપ્રદાયના પ્રથમ પવર્ત

ગુરુ—શ્રીપુરાણ પુરુષોત્તમ છે. અને તેમની પાસેથી સદાશિવને ઉપદેશ થયો તેથી બ્રહ્મિય માર્ગના દ્વિતીયાચાર્ય સદાશિવ ગણાય છે. તેમનાશિષ્ય નારદાદિક થયા છે.

શિષ્ય—શ્રીમદાચાર્યજીના વળી ગુરુ હોય?

ગુરુ—તમને રાંકા કેમ ઉપજે છે? શું શ્રીમદાચાર્યજીએ લૌકિક મર્યાદા નથી પાળી. જુઓ શ્રીરામચંદ્રજીએ ગુરુ કર્યા હતા. સાક્ષાત્પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રે પણ વિદ્યા ગુરુ સાંતીપતિ કર્યા હતા. તો શ્રીમદાચાર્યજી ગુરુ કરે તેમાં રાંકા શું? આચાર્યજીએ જન્યજનકાદિભાવ સ્વીકાર્યા હતા તો ગુરુશિષ્યભાવ સ્વીકારે તેમાં રાંકા શું?

શિષ્ય—ગુરુજી? ભગવદ્ભક્તિનો કેને અધિકાર છે?

ગુરુ—મનુષ્યમાત્રને અધિકાર છે. તેમાં રાંકા કેમ થાય છે. જીવ માત્ર ભગવાનના અંશ છે અને દાસ છે. માટે પોતપોતાના અધિકાર પ્રમાણે શ્રીજીની સેવા કરવી.

શિષ્ય—ગુરુને શું પૂર્ણ પુરુષોત્તમ વા દેવ કે પૂજ્ય માનવા?

ગુરુ—તમારી જેવી પવિત્ર ભાવના હોય તે પ્રમાણે તમે માનો. પણ ગુરુ એ અમે તો સાક્ષાત્પૂર્ણ પુરુષોત્તમ છઈએ. અમે તો દેવ છઈએ એમ માની ધર્મ વિરુદ્ધ આચરણ કરવાં નહીં. અને ધર્મ વિરુદ્ધ આચરણ કરે તો પાત થાય છે.

શિષ્ય—ગુરુએ શિષ્યને અને શિષ્યાને કેવાં માનવાં?

ગુરુ—ગુરુનો આ ધર્મ છે કે પોતાના શિષ્યને અને શિષ્યાને પોતાના પુત્ર પુત્રીવત્ માનવા જોઈએ. અને જેમાં તેઓનું હિત સમાધિ હોય તે ઉપદેશ દેતા રહેવું.

શિષ્ય—આપણા માર્ગમાં પુત્રપુત્રીભાવ ક્યાં છે?

ગુરુ—તમારી મોટી જૂઠ છે કે તમો એમ પૂછો છો. અપણા મંત્ર-
ને આ અર્થે ગુરુ શિષ્યનો તો પિતાપુત્રવત્ ભાવ છે.

શિષ્ય—વૈષ્ણવ કોને કહેવો ?

ગુરુ—જેનામાં બાહ્ય અને આખ્યંતર વૈષ્ણવ ધર્મ દેખાતા હોય, અથવા જેને વૈષ્ણવ ગુરુજી પાસેથી વિધિપૂર્વક વૈષ્ણવ મંત્ર દીક્ષા મળી હોય તે વૈષ્ણવ સમજવો.

શિષ્ય—આપણા સંપ્રદાયમાં સાધન અને ફળ શું છે ?

ગુરુ—આપણા સંપ્રદાયમાં પ્રભુપ્રાપ્તિનું સાધન એ ભક્તિ છે. અને સિદ્ધાવસ્થામાં ફળરૂપ પણ ભક્તિજ છે. સિદ્ધાવસ્થામાં સાધનોનો પરિત્યાગ થાય છે. પણ ભક્તિના વિષયમાં તેમ નથી. સિદ્ધાવસ્થામાં ફળરૂપ પણ તેજ થાયછે. જે ઉત્તમ ભગવદ્ભક્તો છે તે ભક્તિ વિના ખીજું કશું મચ્છતા નથી. મુક્તિ પણ આનુષંગિક થાયછે. મુક્ત પુરૂષો પણ લીલાવિગ્રહ ધારણ કરી ભગવદ્ભક્તિ કર્યો કરે છે. પરમ પુરૂષાર્થ પણ ભક્તિ છે. અને એજ સિદ્ધાંત—વેદ, ગીતા, વ્યાસસ્મૃતિ અને શ્રીભાગવતાદિ પ્રમાણુગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ પ્રદિપાદિત છે.

શ્રીગોકુલેન્દુર્જયતિ.

શ્રીગોકુલચંદ્રમાજીના પીઠના સર્વ સેવકો અને
સમસ્ત વૈષ્ણવોને જાહેરખબર.

અમે મુંબઈમાં શ્રીનો મંડાર અને વહિવટ ખાતું રાખેલ છે; માટે સર્વેને સ્વચ્છ કરવામાં આવે છે કે શ્રીની અને અમારી ગાદીની જે કંઈ મેટ વગેરે હોય તે મુંબઈ મોકલી આપવું; તેનો નોંધ થઈને તેનો યોગ્ય રીતે અંગીકાર કરાવવામાં આવશે.

શ્રીના મેટીઆઓ જે તમારી પાસે આવે તેના પાસેથી કાચી પહોંચ તેની સહીની લેવી; અને તેજ નંબરની બીજી પાકી મહોરી પહોંચ મેટીઆ તમારી પાસે બીજી સાલ આવે ત્યારે લેવી.

મેટ વગેરે જે કંઈ મોકલો તે અમારા મુંબઈના વહિવટ-દાર જમુનાદાસ નરસી સ્વટાડના નામથી મોકલવું; અને તેની પહોંચ મંગાવી લેવી.

ચિત્રગાદશમી સં. ૧૯૪૭.

